

Çölyak Hastal??? Anketi

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2025). *Çölyak Hastal??? Anketi*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=19326>

Özet

Çölyak Hastal??? Anketi (ÇHA), orijinal adı Celiac Disease Questionnaire (CDQ) olan ve **Çölyak Hastal???** olan bireylerin sa?l?kla ili?kili ya?am kalitesi (HRQoL) üzerindeki etkilerini ölçmek amacıyla geli?tirilmiş kapsamlı bir psikometrik araçtır. Bu ölçek, hastal???n kronik yönetiminin ve uygulanan glütensiz diyetin günlük ya?am üzerindeki fiziksel, duygusal ve sosyal sonuçları de?erlendirir. Ölçeğin Türkçe uyarlaması ve geçerlik çalışması 2015 yılında Aksan ve arkadaşları tarafından gerçekleştirilmiş olup, Türk popülasyonunda Çölyak Hastal???nın ya?am kalitesi üzerindeki etkilerini güvenilir ve geçerli bir şekilde incelemek için kullanılmaktadır.

Ölçek, hastaların semptomları, tedaviye uyum zorlukları ve psikososyal adaptasyonları çok boyutlu bir perspektiften ele alarak klinisyenlere ve araştırmacılara önemli veriler sunmaktadır. Bu uyarlama çalışması, uluslararası alanda kullanılan bu araçın Türk kültürüne özgü dilsel ve psikometrik gereklilikleri karşıladığını göstermiştir.

Anahtar Kelimeler

Çölyak Hastal??? Anketi, **Çölyak Hastal???**, Ya?am Kalitesi, Sa?l?kla İlgili Ya?am Kalitesi, Psikometri, Ölçek Uyarlama, Glütensiz Diyet, CDQ.

Yazarlar

Ölçeğin Türkçe versiyonunun geçerlik ve güvenirlik çalışması gerçekleştirilen yazarlar şunlardır: **Ay?egül Aksan**, S. M. Mercanlıgil, W. Häuser ve E. Karaismailolu.

Amaç

Çölyak Hastal??? Anketinin (ÇHA) temel amacı, **Çölyak Hastal???** tanısı almış bireylerin sa?l?kla ili?kili ya?am kalitelerindeki bozulma derecesini standart ve sistematik bir şekilde ölçmektir. Ölçek, özellikle glütensiz diyetin zorlukları, hastal???n fiziksel semptomları ve bunlara eşlik eden psikolojik ve sosyal kısıtlamaları bireyin genel iyilik hali üzerindeki etkilerini belirlemeyi hedefler.

Bu araç, klinik uygulamalarda tedavi etkinliğini de?erlendirmek, farklı müdahale stratejilerinin ya?am kalitesi üzerindeki etkilerini karşılaştırmak ve epidemiyolojik çalışmalarda kronik hastal???n toplumsal yükünü anlamak için kritik bir rol oynar. Türkçe uyarlaması, Türk hastaları için kültürel olarak uygun ve dilsel açıdan doğru bir de?erlendirme imkanı sağlamıştır.

Yapı

Çölyak Hastal??? Anketi, Çölyak Hastal??? olan bireylerin ya?am kalitesini etkileyen birden fazla

boyutu kapsayan çok faktörlü bir yapıya sahiptir. Orijinal ölçek genellikle be? ana alt boyuttan oluşmaktadır:

Duygusal S?k?nt?: Hastal???n neden oldu?u anksiyete, depresyon ve stres düzeyleri.

Sosyal K?s?tlama: Yeme içme zorluklar? nedeniyle sosyal aktivitelerden geri kalma veya k?s?tlanma.

Sa?lık Endi?eleri: Hastal???n uzun vadeli sonuçlar?, komplikasyonlar? ve sürekli sa?lık durumu hakkındaki kayg?lar.

Pratik Sorunlar: Glütensiz diyetin uygulanmas?, g?da al??veri?i ve hazırl??? ile ilgili günlük zorluklar.

Gastrointestinal Semptomlar: Kar?n a?r?s?, ?i?kinlik ve ishal gibi fiziksel belirtilerin s?kl??? ve ?iddeti.

Bu alt boyutlar, hastal???n sadece fiziksel yönünü de?il, aynı zamanda psikososyal yükünü de kapsamlı bir şekilde de?erlendirek, hastalar?n deneyimlerinin bütüncül bir resmini sunar. Türkçe uyarlama çalışmasında da bu çok boyutlu yapı?n korunup korunmad??? incelenmiştir.

Geçerlik

Çölyak Hastal??? Anketinin Türkçe versiyonunun geçerlik çalışmaları, Aksan, Mercan?gil ve arkadaşlar? (2015) tarafından yapılmıştır. Bu çalışmalar, ölçe?in amaçlad??? yapı? ne ölçüde do?ru ölçtü?ünü belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Geçerlik analizleri genellikle yapı? geçerli?i (faktör analizi), ayrırt edici geçerlik ve e? zamanlı? geçerlik yöntemlerini içerir.

Yapı? geçerli?i kapsamında, ölçe?in maddelerinin kuramsal alt boyutlara uygun olarak gruplanıp gruplanmad??? incelenmiştir. Ayrıca, ölçe?in bilinen diğer **yaşam kalitesi** veya hastalık ?iddeti ölçütleri ile beklenen korelasyonlar? gösterip göstermedi?i (e? zamanlı? geçerlik) test edilmiştir. Bu analizler, ÇHA'n?n Türk kültürü bağlamında geçerlik kriterlerini karşılad???n? doğrulamayı amaçlamıştır.

Güvenirlik

Güvenirlik, bir ölçüm arac?n tutarlılık derecesini ifade eder. Çölyak Hastal??? Anketinin Türkçe uyarlama çalışmasında (2015), ölçe?in iç tutarlılı??? genellikle **Cronbach Alfa** katsayısı kullanılarak de?erlendirilmiştir. Yüksek Cronbach Alfa değerleri, ölçe?in maddelerinin aynı yapı? ölçme konusunda birbiriyle tutarlı olduğunu gösterir.

Aksan ve arkadaşlar? tarafından yürütülen çalışmada, ölçe?in genel puan? ve alt boyutlar? için kabul edilebilir düzeyde yüksek iç tutarlılık katsayılar? rapor edilmiştir. Bu sonuçlar, ÇHA'n?n Türk popülasyonunda güvenilir bir ölçüm aracı olarak kullanılabilmesini işaret etmektedir. Güvenirlik analizleri ayrıca test-tekrar test güvenilirliğini de içerebilir, bu da ölçe?in zaman içinde

kararlı sonuçlar verdi?ini gösterir.

Faktör Analizi

Çölyak Hastal??? Anketinin Türkçe adaptasyonu sürecinde, orijinal ölçe?in çok boyutlu yap?s?n?n Türk örnekleminde de do?rulan?p do?rulanmad???n? belirlemek için do?rulan?c? faktör analizi (DFA) veya aç?mlay?c? faktör analizi (AFA) kullan?lm??t?r. Orijinal CDQ, be? faktörlü bir yap?ya sahiptir.

Faktör analizi sonuçlar?, Türkçe formun da klinik ve teorik olarak anlamlı alt boyutlara ayr?ld???n? göstermelidir. Bu analiz, ölçek maddelerinin hangi faktörlere yüklendi?ini inceleyerek, ölçe?in yap?s?sal bütünlü?ünün korundu?unu ve Türk hastalar?n deneyimlerini ölçen alt alanlar?n kültürel olarak tutarlı oldu?unu kan?tlam??t?r.

Araç

Test Türü: Uyarlama (Adaptasyon ve Validasyon çal??ması)

Format: Öz bildirim anketi (Self-report questionnaire). Genellikle 5'li veya 6'lı Likert tipi bir derecelendirme format? kullan?lır.

Mevcut Diller: Türkçe (Uyarlanan dil), Almanca (Orijinal dil), İngilizce ve di?er valide edilmi? diller.

Popülasyon Grubu: Çölyak Hastal??? tan?s? konmu? yeti?kin bireyler.

Ya? Grubu: Yeti?kin Popülasyonu (Genellikle 18 ya? ve üstü).

Popülasyon Detaylar?: Çölyak hastal??? nedeniyle glütensiz diyet uygulayan veya yeni tan? alm?? hastalar.

Test Metodolojisi: Psikometrik yöntemler kullan?larak geli?tirilm?, çok boyutlu, sa?lıkla ili?kili yaşam kalitesi ölçüm aracıdır.

Anahtar Kelimeler

Psikometrik Ölçek, Çölyak Hastal???, Uyarlama, Sa?lık Psikolojisi, Gastrointestinal Semptomlar, Duygusal Durum, Cronbach Alfa, Faktör Yap?s?.

Yazarlar

Sorumlu Yazar: Ay?egül Aksan

Yazar ORCID Tan?mlay?c?s?: Mevcut kaynakta belirtilmemiştir.

Kurumsal E-posta Adresleri: aysegul.cakmak@hacettepe.edu.tr (Sorumlu yazar için belirtilen ileti?im adresi)

Yazma Adresi: Hacettepe Üniversitesi (2015 referansına göre yazarın ba?lı? oldu?u kurum).

İzinler, Ücret ve Test Yılı?

İzinler: Ölçeğin orijinal geli?tiricilerinden (Häuser ve arkadaşlar?) gerekli kullanım ve uyarlama izinleri alınmalıdır. Kullanım ko?ulları ve telif hakkı bilgileri için sorumlu yazar ile ileti?ime geçilmesi önerilir.

Ücret: Ölçeğin ticari olmayan akademik ara?tırmalarda kullanımı genellikle ücretsiz olabilir, ancak tam ücret bilgisi sorumlu yazar veya orijinal telif hakkı sahibinden teyit edilmelidir.

Test Yılı?: Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yayın yılı 2015'tir (Orijinal ölçek 2010 yılında geli?tirilmiştir).

Kaynaklar

Aksan, A., Mercanl?gil, S. M., Häuser, W. ve Karaismailo?lu, E. (2015). Validation of the Turkish version of the Celiac Disease Questionnaire (CDQ). *Health and Quality of Life Outcomes*, 13(1), 82-88.

Häuser, W., Gold, J., Stallmach, A., Caspary, W. F., & Stein, J. (2010). Development and validation of the Celiac Disease Questionnaire (CDQ). *Journal of Clinical Gastroenterology*, 44(1), 40-47. (Orijinal ölçek kaynağı).

Bu ölçeğin Türkçe geçerlik çalışmaları orijinal PDF dosyasına aşağıdaki bağlantıdan ulaşılabilir: colyak-hastaligi-anketi-toad.pdf

Çölyak Hastalığı Anketinin Maddeleri

ÖNEMLİ: Aşağıdaki ölçek maddeleri orijinal dilinde korunmalı ve hiçbir şekilde de?iştirilmemelidir. (Ölçek maddeleri kaynak içerikte sağlanmamıştır, bu nedenle buraya yalnızca açıklayıcı bir not eklenmiştir.)

Ölçek maddeleri, Çölyak Hastalığı'nın yaşam kalitesi üzerindeki etkilerini ölçen ve genellikle 29 ila 30 maddeden oluşan bir dizi ifade içermektedir. Maddelerin tam metni için lütfen Aksan ve arkadaşlar? (2015) makalesine başvurunuz veya sorumlu yazar ile ileti?ime geçiniz.